

Білецька Н.І., аспірант НАВС
Науковий керівник: Хохліна О.П., доктор
психологічних наук, професор

**Про підхід до вивчення проблеми психічної саморегуляції
майбутніх правоохоронців**

Розвиток демократичної правової держави в Україні загостило проблему підвищення ефективності фахової підготовки та особистісного становлення майбутніх правоохоронців. Результати досліджень (Д.О.Александров, В.Г.Андросюк, Л.І.Казміренко, О.М.Костенко, М.В.Костицький, О.І.Кудерміна, В.О.Лефтеров, С.Д.Максименко, В.М.Маркін, В.С.Медведев, І.М.Охріменко, В.В.Романов, А.В.Хоменко, О.П.Хохліна, О.К.Черновський, Ю.В.Чуфановський та ін.) доводять, що однією з найважливіших професійних якостей суб'єкта юридичної діяльності та його особистішої зрілості є здатність до саморегуляції. Значення здатності до саморегуляції посилюється в екстремальних умовах; вона є важливим засобом підвищення стресостійкості та збереження психологічного здоров'я працівника.

У психолого-педагогічній літературі представлено результати теоретичних та емпіричних досліджень різних аспектів та питань проблеми психічної саморегуляції. Поняття саморегуляції (психічної) визначається як система психічного самовпливу особистості з метою свідомого управління власними психічними станами відповідно до вимог ситуації та доцільності. Рівнева модель психічної саморегуляції формувалась на основі аналізу досліджень таких вчених як Б.Г.Ананьев, П.К.Анохін, А.Г.Асмолов, М.І.Бобнева, Л.І.Божович, М.Й.Боришевський, Л.В.Васильєв, Л.С.Виготський, Н.А.Бернштейн, П.Я.Гальперін, М.І.Єнікєєв, А. В.Запорожець, Б.В.Зейгарник, В.О.Іванников, Є.А.Климов, А.Г.Ковальов, В. О.Коновалова, О.О.Конопкін, Г.С. Костюк, О.М. Леонтьєв, Б.Ф. Ломов, Ю.Л.Метелиця, Ю.А. Миславський, В.І. Моросанова, Г.С. Никифоров, В.Н. Панкратов, К.К.Платонов, С.М. Потапова, Е.С. Романов, С.Л. Рубінштейн, В.В.Столін, О.М.Ткаченко, О.П. Хохліна, Г.П. Щедровицький, В.А. Ядов та ін.

Проблема саморегуляції розглядається щонайперше в контексті проблеми свідомої активності людини (як зовнішньої, практичної, так і внутрішньої, психічної) - довільної, регульованої. У психічній діяльності вона має місце у довільних її формах (довільна увага, довільні пізнавальні процеси, дії). Саморегуляція розглядається як стрижень довільної поведінки та діяльності - цілеспрямованої, зорієнтованої на досягнення поставленої мети, що може відбуватися й в умовах необхідності долавання перешкод (вольова поведінка). Значною мірою здатність до саморегуляції пов'язується з виконанням таких етапів діяльності, як самоконтроль та корекція. Незважаючи на розмаїття проявів та рівнів, в саморегуляції визначається загальна структура: прийнята суб'єктом мета його довільної активності; модель необхідних умов діяльності; програма виконавчих дій; система критеріїв успішності діяльності; інформація про реально досягнуті результати; оцінка відповідності реальних результатів критеріям успіху; рішення про необхідність і характер корекції діяльності.

Окрім поведінково-діяльнісної саморегуляції, до етапів (або рівнів) становлення саморегуляції на шляху формування особистості, в якій відбувається гармонізація внутрішнього світу, належать: 1) базальна емоційна саморегуляція; 2) вольова саморегуляція; 3) смислова, ціннісна саморегуляція. У літературних джерелах відмічається, що емоційно-вольова саморегуляція забезпечує стресостійкість, зняття емоційної напруги, позбавлення чи послаблення негативних емоцій, вироблення позитивних установок, мобілізацію організму для виживання в екстремальних умовах життєдіяльності тощо. У власне вольовій саморегуляції, яка є важливою її складовою у процесі досягнення поставленої мети за умови виникнення зовнішніх чи внутрішніх перешкод, слід відмітити необхідність здійснення дій-виконання та дій-затримок. Смислова ж, ціннісна регуляція - це власне вершина в особистісній саморегуляції. Однак лише в єдності її проявів та рівнів особистісна саморегуляція є базальною характеристикою особистості як саморегульованої системи психічних властивостей, яка може «дати собі

раду», бути здатною до саморозвитку та самовдосконалення, до ефективної життєдіяльності, самореалізації, особистісної зрілості.

Незважаючи на актуальність та значну кількість проведених у психології досліджень, проблема розвитку саморегуляції у майбутніх правоохоронців залишається недостатньо розробленою. Це й визначило необхідність проведення спеціального теоретико-емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення особливостей психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців, розроблення й апробацію програми розвитку психічної саморегуляції у правоохоронців на етапі їх фахової підготовки. Перед дослідженням поставлені наступні завдання:

1. На основі теоретичного аналізу літературних джерел з'ясувати сутність і стан розробленості проблеми психічної саморегуляції у професійній діяльності правоохоронців.

2. Розробити теоретичні засади дослідження проблеми психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців.

3. Визначити рівні та показники вивчення психічної саморегуляції у майбутніх правоохоронців; розкрити їх психологічний зміст.

4. Розробити методику вивчення саморегуляції майбутніх правоохоронців.

5. На основі емпіричного дослідження виявити особливості психічної саморегуляції майбутніх правоохоронців.

6. Обґрунтувати, розробити та експериментально апробувати програму розвитку саморегуляції правоохоронців на етапі їх фахової підготовки.

Для розв'язання поставлених завдань на емпіричному етапі для вивчення саморегуляції майбутніх правоохоронців на визначених рівнях будуть застосовуватися відповідні методи й конкретні методики психологічного дослідження.